

GRENDOVERSCHRIJDENDE MOBILITEIT VAN VENNOOTSCHAPPEN

GRENDOVERSCHRIJDENDE
MOBILITEIT VAN
VENNOOTSCHAPPEN

De effecten van regelgevende competitie
op vennootschapsrechtelijk vlak

Kristof MARESCEAU

Antwerpen – Cambridge

De inhoud werd bijgehouden tot 1 oktober 2013.

Grensoverschrijdende mobiliteit van vennootschappen. De effecten van regelgevende competitie op vennootschapsrechtelijk vlak
Kristof Maresceau

© 2014 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

ISBN 978-94-000-0483-2
D/2014/7849/40
NUR 827

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

Aan mijn zontje Servaas,

*wiens overlevingskracht zo vele malen het voor het schrijven van dit boek
vereiste doorzettingsvermogen overtreft*

VOORWOORD

In 1999 sloeg het *Centros*-arrest van het Europese Hof van Justitie in als een bom. Het Hof legitimeerde brievenbusvennootschappen – in de zin van vennootschappen die geen economische activiteit ontplooiën op de plaats van hun statutaire zetel – en poneerde zelfs uitdrukkelijk dat de wens te ontsnappen aan de toepassing van een bepaald rechtsstelsel met als lastig ervaren vennootschapsrecht, voor oprichters van vennootschappen een legitieme verzuchting was en de mogelijkheid daartoe tot de kern van de vrijheid van vestiging behoorde. Sommige specialisten in EU-recht mochten dan wel ietwat *blasé* verkondigen dat het Hof die boodschap al enkele jaren eerder in het arrest *Segers* had meegegeven, het was in elk geval *Centros* dat een zelden geziene vloedgolf aan literatuur uitlokte. Belangrijker was dat na de arresten *Überseering* en *Inspire Art*, die dezelfde geest als *Centros* ademden, duizenden continentaal-Europese ondernemers de weg naar het Verenigd Koninkrijk vonden: zij richtten een Engelse BVBA (ltd.) op met 1 pond kapitaal – dit kan heel gemakkelijk via de website van *Companies House* – en concentreerden vervolgens al hun activiteiten, zoals voorheen, in hun land van oorsprong. Vooral in Duitsland en Nederland was de Britse omweg buitengewoon populair. De Britse route was slechts mogelijk omdat de Britse wetgever zo verstandig was geweest de Tweede Vennootschapsrichtlijn (harmonisering van de kapitaalvoorschriften), die zich alleen tot NV's richt, niet tot hun BVBA uit te breiden – iets wat de meeste continentaal-Europese landen net wel hadden gedaan. Continentaal-Europese wetgevers zagen deze carrousel aanvankelijk met lede ogen aan. In verschillende landen werd evenwel een tegenoffensief ingezet, onder de vorm van een deregulering van het BVBA-recht: in Spanje en Frankrijk werd het mogelijk gemaakt om BVBA's met 1 euro startkapitaal op te richten, en met de Belgische BVBA Starter kregen we bij ons een – weliswaar weinig geslaagd – doorslagje van de al niet bijster succesvolle Duitse GmbH *light*. De *light vehicle competition* was geboren. De tijd ervoor was ook rijp: sinds eind de jaren 80 is harmonisatie van het vennootschapsrecht uit zwang geraakt, wat in de jaren 90 van de vorige eeuw de idee deed opkomen dat men misschien tot een “harmonisatie via de markt” kon komen: indien vennootschappen het op hen toepasselijke recht konden kiezen door gebruik te maken van hun vestigingsvrijheid, zou er misschien druk ontstaan op wetgevers om hun vennootschapsrecht aantrekkelijk te maken voor vennootschappen – in de gedachten van enkele lichtgelovigen zou dit zelfs kunnen leiden tot een efficiënt vennootschapsrecht in de Europese Unie.

Deze problematiek vormt de kern van dit boek, waarmee Kristof Maresceau met verve promoveerde tot doctor in de rechten aan de Universiteit Gent, met

ondergetekenden als promotoren. De auteur analyseert in de eerste plaats de rechtspraak van het EU Hof van Justitie over vrijheid van vestiging en de conclusies die eruit getrokken kunnen worden. Hij geeft daarbij een gedetailleerd overzicht van de soms nogal sterk uiteenlopende interpretaties die aan de mijlpaalarresten in de academische annotaties gegeven zijn, maar komt tot steeds heldere eigen stellingen. Dit alles in een spaarzame schrijfstijl, waarin nauwelijks een woord te veel voorkomt. Dit vraagt initieel wat oefening van de lezer, die er de aandacht goed bij moet houden, maar wordt al vlug beloond doordat men zich niet doorheen overbodige bladzijden moet worstelen. De geanalyseerde rechtspraak – na de eerste lichting arresten volgde een tweede reeks waarin met *Cartesio* en *Vale* de vraag van de grensoverschrijdende zetelverplaatsing centraal stond – laat enkele duidelijke conclusies toe. Zo weten we inmiddels dat het Hof van Justitie groot belang hecht aan de mogelijkheid voor het land waarin de vennootschap is opgericht, om te bepalen onder welke voorwaarden een vennootschap beheerst blijft door het recht van dat land: andere landen van vestiging mogen niet in deze vrijheid tussenkomen en, daarmee corresponderend, wil het Hof vermijden dat de betrokken vennootschappen zelf voor verrassingen komen te staan doordat een ander land dan het land van oorspronkelijke incorporatie de vennootschap zou herkwalificeren als een vennootschap die volledig onderworpen wordt aan het vennootschapsrecht van dat tweede vestigingsland. Maar toch zijn er nog vele vragen die nog niet expliciet beantwoord zijn door het Hof van Justitie. Zo heeft het Hof zich nog nooit kunnen buigen over de vraag of de grensoverschrijdende verplaatsing van enkel de statutaire zetel, zonder verplaatsing van economische activiteit, een grensoverschrijdende vestiging vormt, die bijgevolg verdragsrechtelijk beschermd wordt. Kristof Maresceau legt in dit boek mooi uit waarom dit niet zo is.

Het boek is evenwel veel meer dan een rechtspraakoverzicht. De intellectuele coherentie ervan wordt gewaarborgd door de centrale vraag: is er in de huidige stand van het recht echte regelgevende competitie mogelijk in Europa? Kristof Maresceau start zijn analyse van die vraag in de Verenigde Staten, waar het academische en beleidsmatige debat over de intensiteit en wenselijkheid van competitie tussen de deelstaten in het aantrekken van incorporaties al decennia woedt. Hij toont aan dat de situatie in de EU grondig verschilt van die in de VS, niet alleen technisch-juridisch, maar ook op gebied van de incentives waarover deelstaten al dan niet beschikken om incorporaties aan te trekken. Volgens Kristof Maresceau kan bovendien van echte regelgevende competitie alleen maar sprake zijn wanneer vennootschappen over de nagenoeg volledige vrijheid beschikken om het op hen toepasselijke recht te kiezen – en via een grensoverschrijdende zetelverplaatsing te kiezen voor aantrekkelijker recht.

Dergelijke verregaande vrijheid bestaat in de EU nog steeds niet. Men mag daarbij niet uit het oog verliezen dat de vrijheid om het toepasselijke vennootschapsrecht te kiezen, voor een vennootschap slechts één aspect van de rechtskeuzevrijheid is. Het fiscaal recht en het insolventierecht leggen bij de lokalisatiekeuze

natuurlijk ook nogal wat gewicht in de schaal. In beide rechtstakken is de werkelijke zetel veel meer bepalend als aanknopingsfactor dan in het pure vennootschapsrecht, ook al heeft het Hof van Justitie in de context van de Europese Insolventieverordening duidelijk gemaakt dat de aanknopingspunt van de statutaire zetel van het *center of main interests* (COMI) als territoriaal aanknopingspunt voor de opening van een insolventieprocedure slechts onder strikte voorwaarden kan worden weerlegd.

Kristof Maresceau heeft terdege aandacht besteed aan de fiscale en insolventierechtelijke dimensie van de problematiek, en legt voortreffelijk uit hoe de drie reguleringssterreinen met elkaar interageren in de diverse hypothesen van zetelverplaatsing. Daarbij wordt duidelijk dat, mede omdat de lidstaten een verregaande autonomie inzake directe belastingen behouden, het Hof van Justitie in fiscale zaken, zoals de *National Grid Indus*-beslissing over exit-belastingen, er tot op heden voor terugdeinst om nationale fiscale regelen onverenigbaar te verklaren met de vestigingsvrijheid. De proportionaliteitstoets wordt milder toegepast.

De auteur blijft niet steken in een louter theoretisch betoog. Het boek mondt uit in een aantal duidelijke aanbevelingen aan de Belgische en Europese wetgever: er moet onder meer werk gemaakt worden van een 14de richtlijn over grensoverschrijdende zetelverplaatsingen, het COMI-concept uit de Insolventieverordening moet afgeschaft worden, en België moet de statutaire zetelleer wettelijk invoeren.

Men kan zich afvragen welk nut een zoveelste monografie over de mobiliteit van vennootschappen binnen de Europese Unie heeft, tegen de achtergrond van de overvloedige literatuur die hierover reeds beschikbaar is. Kristof Maresceau heeft op overtuigende wijze aangetoond dat er wel degelijk nog plaats was voor werkelijk diepgaande analyse van de rechtspraak, met een ruime blik die het louter vennootschapsrechtelijk debat overstijgt. Het laatste woord is hiermee natuurlijk nog niet gezegd: zo zal de zienswijze van de auteur dat het vestigingsrecht de lidstaat van de werkelijke zetel elke mogelijkheid ontnemt om nog succesvol de *rule of reason* in te roepen, voor sommigen misschien net iets te radicaal overkomen. Maar het is net de taak en het voorrecht van de academicus om radicale stellingen te mogen lanceren, los van de vraag of ze zonder nuance door pragmatische rechters of politici gevolgd zullen worden. Het voorliggende boek vormt in elk geval een schat aan waardevolle informatie en een intelligente analyse, verpakt in een aangenaam leesbaar geheel, dat een rijke voedingsbodem vormt voor de rechtsontwikkeling in dit gebied.

Hans DE WULF en Michel TISON
3 maart 2014

INHOUD

<i>Voorwoord</i>	vii
<i>Lijst van gebruikte afkortingen van wetgeving en rechtspraak</i>	xix

TITEL I. INLEIDING, OPZET EN AFBAKENING

Woord vooraf	2
--------------------	---

Hoofdstuk 1. Achtergrondsituering ..... 3 |

Afdeling 1. Enkele inleidende beschouwingen over de interne markt	3
Afdeling 2. Rechtsgrondslag en beweegredenen voor een (totale) harmonisering van het vennootschapsrecht.	7
Afdeling 3. De huidige stand van het <i>acquis communautaire</i> inzake het vennootschapsrecht.	11
Afdeling 4. Beperkte invloed van de verwezenlijkte harmonisatie op het domein van het vennootschapsrecht	16
Afdeling 5. Tendens naar subsidiariteit	20

Hoofdstuk 2. Opzet, afbakening en opbouw van het onderzoek ..... 23 |

Afdeling 1. Centrale onderzoeksvraag: regelgevende competitie als potentieel (hulp)middel tot convergentie in het vennootschapsrecht?	25
Afdeling 2. Verdere verduidelijking en afbakening van het onderzoek	29
§ 1. Invulling van het begrip “regelgevende competitie”	29
§ 2. Invulling van het begrip “vennootschapsrecht”	36
Afdeling 3. Verdere opbouw van het onderzoek	38

TITEL II. HET COMPETITIEDEBAT IN DE VERENIGDE STATEN

Woord vooraf	42
--------------------	----

Hoofdstuk 3. De verdeling in de Verenigde Staten van de wetgevende bevoegdheden en de impact ervan op het competitiedebat. .. 45 |

Afdeling 1. De grondwettelijke bevoegdheidsverdeling	46
Afdeling 2. De voor vennootschappen relevante federale wetgeving	49

§ 1. Federale wetten tot uniformisering van het insolventierecht	50
§ 2. Federale wetten tot regulering van de interstatelijke handel: het belang van het kapitaalmarkt recht.....	56
§ 3. Het federaal fiscaal recht.....	60
A. De impact van fiscaal recht op de internationale markt voor vennootschapsrecht	62
B. De impact van fiscaal recht op de Amerikaanse markt voor vennootschapsrecht	64
Afdeling 3. De deelstatelijke ondernemingsregelgeving	66
§ 1. Voorwaarden waaraan deelstatelijke regelgeving dient te voldoen: de <i>dormant commerce clause</i> doctrine.....	67
§ 2. De wijze waarop vele deelstaten van hun autonomie op het gebied van het (internationaal) vennootschapsrecht gebruik hebben gemaakt. .	71
A. De <i>Revised Model Business Corporation Act</i>	71
1. Oprichting	73
2. Vreemde vennootschappen	73
3. Verplaatsing van het vennootschapsdomicilie naar een andere jurisdictie	74
B. Het vennootschapsrechtelijk conflictenrecht: de <i>internal affairs</i> doctrine.....	76
Hoofdstuk 4. De verklaring van het incorporatiedrag in de Verenigde Staten en zijn normatieve implicaties	81
Afdeling 1. Enkele feitelijke observaties met betrekking tot de Amerikaanse “markt voor vennootschapsrecht”	82
§ 1. Analyse van de vraagzijde: de vlucht van New Jersey naar Delaware. . . .	82
§ 2. Analyse van de prijs: de <i>corporate franchise tax</i> en inkomsten voor de juridische dienstverleningssector	89
§ 3. Analyse van de aanbodzijde: de evolutie van het deelstatelijk vennootschapsrecht	90
Afdeling 2. Het eigenlijke competitiedebat in de Verenigde Staten: de wenselijkheid van regelgevende competitie en de noodzaak aan federale wetgeving.....	91
§ 1. De invloed van ontwikkelingen inzake de rechtseconomische kijk op wetgeving: de band met het risico op overheidsfalen	93
§ 2. De invloed van ontwikkelingen inzake de rechtseconomische kijk op vennootschappen: de band met het risico op marktfalen.....	95
A. De pioniers in het debat: de <i>race to the bottom</i> versus de <i>race to the top</i>	96
1. De <i>separation of ownership and control</i> en de <i>race to the bottom</i>	96
2. De <i>theory of the firm</i> en de <i>race to the top</i>	99

B.	De tweede generatie theorieën in het competitiedebat: vaak genuanceerder	103
1.	Anti-overnamewetgeving en de beperkt disciplinerende werking van de markt	104
2.	De dominante positie van Delaware op de incorporatiemarkt en de imperfecte competitie tussen deelstaten	107
i)	Imperfecte competitie en de zgn. <i>race with the federal government</i> -benadering	109
ii)	Imperfecte competitie en het bestaan van te lakse vennootschapswetgeving	111
iii)	Imperfecte competitie en het bestaan van te vage vennootschapswetgeving	114
Afdeling 3.	Afsluitende overwegingen: een <i>equilibrium in the middle</i>	116
TITEL III. REGULERINGSARBITRAGE: DE MOGELIJKHEID TOT GEBRUIK VAN BRIEVENBUSVENNOOTSCHAPPEN IN DE EU		
Woord vooraf		122
Hoofdstuk 5.	De behandeling van brievenbusvennootschappen in het (internationale) vennootschapsrecht van de EU-lidstaten.	125
Afdeling 1.	De relatie tussen de erkenningsproblematiek en het IPR	126
Afdeling 2.	De diverse IPR-leerstukken: de incorporatieleer versus de werkelijke zetelleer en hun varianten	133
§ 1.	De incorporatieleer en zijn varianten: de eigenlijke incorporatieleer en de statutaire zetelleer	135
§ 2.	De werkelijke zetelleer	142
A.	De gehanteerde criteria ter lokalisatie van de werkelijke zetel	143
B.	Radicale en genuanceerde versies van de werkelijke zetelleer	147
Afdeling 3.	Het bestaan van een incorporatierecht bij een gecombineerde toepassing van de verschillende (varianten van) IPR-stelsels	152
§ 1.	Oprichting in EU-lidstaten die een variant van de incorporatieleer toepassen (scenario's 1 tot en met 8)	156
A.	Het incorporatieland is het forumland	156
B.	Het exploitatieland is het forumland	157
C.	Noch het incorporatieland noch het exploitatieland is het forumland	158
§ 2.	Oprichting in EU-lidstaten die een variant van de werkelijke zetelleer toepassen (scenario's 9 tot en met 16)	159
A.	Het incorporatieland is het forumland	159
B.	Het exploitatieland is het forumland	161

C.	Noch het incorporatieland noch het exploitatieland is het forumland.....	163
§ 3.	Besluit: een analyse van het materieel recht van de betrokken lidstaten is vereist	164
Hoofdstuk 6.	Het incorporatierecht en het recht op vrije vestiging van vennootschappen binnen de EU.....	167
Afdeling 1.	Personeel toepassingsgebied van de vestigingsvrijheid betreffende vennootschappen (art. 54 VWEU)	170
Afdeling 2.	Materieel toepassingsgebied van de vestigingsvrijheid betreffende vennootschappen (art. 49 VWEU)	175
Afdeling 3.	Doorbraak ingevolge de rechtspraak van het Hof van Justitie. ...	180
§ 1.	Ruimere omkadering van het arrest <i>Cartesio</i>	182
§ 2.	Verband met de andere arresten van het Hof van Justitie inzake het recht op een nationaliteitsbehoudende werkelijke zetelverplaatsing. ...	186
A.	Beperkingen op de intracommunautaire “emigratie” van de werkelijke zetel: het arrest <i>Daily Mail</i>	187
B.	Beperkingen op de intracommunautaire “immigratie” van de werkelijke zetel: de arresten <i>Segers</i> , <i>Centros</i> , <i>Überseering</i> en <i>Inspire Art</i>	191
1.	Het weigeren om immigrerende vennootschappen te erkennen.....	195
2.	Het opdringen van lokaal recht aan immigrerende vennootschappen	196
3.	Conclusie inzake het immigratierecht en het verband met het arrest <i>Daily Mail</i>	200
C.	Kentering in de rechtspraak ingevolge het arrest <i>de Lasteyrie du Saillant?</i>	205
D.	Kentering in de rechtspraak ingevolge het arrest <i>Sevic?</i>	206
E.	Tussenbesluit	211
§ 3.	Het arrest <i>Cartesio</i>	212
A.	Onderscheid tussen het personeel en materieel toepassingsgebied van de vestigingsvrijheid; vennootschappen zijn creaturen van het nationaal recht.....	213
B.	Onderscheid tussen de intracommunautaire “nationaliteitsbehoudende” en de “nationaliteitswijzigende” zetelverplaatsing..	222
Afdeling 4.	Conclusie en knelpunten inzake het incorporatierecht.....	224
A.	Oprichting in een lidstaat die een variant van de incorporatieleer aanhangt	231
B.	Oprichting in een lidstaat die een variant van de werkelijke zetelleer aanhangt.....	234

C.	Schematisch overzicht inzake het bestaan van een incorporatierecht in de EU.....	237
Hoofdstuk 7.	Het herincorporatierecht en het recht op vrije vestiging binnen de EU	239
Afdeling 1.	De Europese vennootschap (SE) als vehikel voor het verwezenlijken van een nationaliteitswijziging.....	240
§ 1.	Algemene eigenschappen van de SE.....	242
§ 2.	De intracommunautaire statutaire zetelverplaatsing door de SE.....	244
§ 3.	Het gebruik van de SE als methode tot statutaire zetelverplaatsing door EU-vennootschappen.....	247
Afdeling 2.	De intracommunautaire fusie als indirecte methode voor het verwezenlijken van een nationaliteitswijziging.....	249
§ 1.	Procedurele aspecten van de intracommunautaire fusie	250
§ 2.	De intracommunautaire fusie als indirecte methode tot statutaire zetelverplaatsing door nationale vennootschappen.....	254
A.	Verleent de vrijheid van vestiging een recht op “uitgaande fusie”?	255
B.	Is de <i>downstream merger</i> een doeltreffende herincorporatie- methode in alle scenario’s?.....	258
Afdeling 3.	De intracommunautaire zetelverplaatsing met verandering van nationaliteit	259
§ 1.	De onduidelijke reikwijdte van het <i>obiter dictum</i> in het arrest <i>Cartesio</i> omtrent de intracommunautaire omzetting.....	262
A.	Betekenis van de woorden “voor zover het recht van de lidstaat van ontvangst de grensoverschrijdende omzetting toestaat”?	263
1.	De verschillende gangbare interpretaties van het begrip “toestaan”.....	263
2.	Verduidelijking werd gebracht door het arrest <i>Vale</i>	268
B.	Het bestaan van een algemene omzettingsverplichting in hoofde van lidstaten van ontvangst?.....	272
C.	Het bestaan van een algemene omzettingsverplichting in hoofde van lidstaten van herkomst: de concrete betekenis van “een zetelverplaatsing”?.....	275
§ 2.	Misbruik van het Unierecht en de geoorloofdheid van beschermende maatregelen bij de grensoverschrijdende omzetting?	287
§ 3.	De procedurele aspecten van de grensoverschrijdende omzetting: een nationale aangelegenheid met de <i>rule of reason</i> als toetssteen	292
Afdeling 4.	Conclusie en blijvende knelpunten met betrekking tot het herincorporatierecht.....	297

TITEL IV. OBSTAKELS EN DRIJFVEREN VOOR REGULERING-
ARBITRAGE BUITEN HET DOMEIN VAN HET
VENNOOTSCHAPSRECHT

Woord vooraf	302
Hoofdstuk 8. Insolventierecht.	303
Afdeling 1. De Europese Insolventieverordening	304
Afdeling 2. De lokalisatie van het COMI en de weerlegging van het vermoeden dat het COMI samenvalt met de statutaire zetel.	312
§ 1. De concretisering van het COMI-begrip bij de afwikkeling van groepsinsolventies; de mogelijkheid tot consolidatie	315
A. Het arrest <i>Eurofood</i>	318
1. Invulling van het COMI-begrip bij (verbonden) vennootschappen	319
2. Reikwijdte van de plicht tot erkenning van een beslissing tot opening van de hoofdprocedure	324
3. Het moment waarop de hoofdinsolventieprocedure als geopend moet worden beschouwd.	325
B. ... zoals bevestigd in het arrest <i>Rastelli</i>	327
§ 2. De <i>race to the courthouse</i> ingevolge de feitelijke invulling van het COMI en de mogelijkheid tot reguleringsarbitrage ingevolge COMI-verschuivingen	329
A. De beoordelingsmarge inzake het COMI en het risico op een <i>race to the courthouse</i>	330
B. COMI-verschuivingen in een poging tot reguleringsarbitrage op insolventierechtelijk vlak	332
1. Het verschuiven van het COMI na het indienen van een verzoek tot opening van de hoofdprocedure: het arrest <i>Staubitz-Schreiber</i>	333
2. Het verschuiven van het COMI vóór het indienen van een verzoek tot opening van de hoofdinsolventieprocedure: het arrest <i>Interdil</i>	335
C. Tussenbesluit	338
Afdeling 3. De band tussen het insolventierecht en de mogelijke regelgevende competitie op het vlak van het vennootschapsrecht	340
§ 1. Schendt de COMI-benadering de vrijheid van vestiging?	341
§ 2. De afbakeningsproblemen tussen het insolventierecht en het vennootschapsrecht	348
Afdeling 4. Besluit: de grote impact van het insolventierecht	357

Hoofdstuk 9. Fiscaliteit	359
Afdeling 1. Het gebruik van brievenbusvennootschappen en de internationale fiscaliteit.	359
§ 1. De OESO-Modelovereenkomst	362
§ 2. Het gebrek aan centrale inkomstenbelastingen vormt een drijfveer voor fiscale planning over de grenzen heen	369
Afdeling 2. De geoorloofdheid van emigratiebelastingen in het licht van de vrijheid van vestiging	377
§ 1. Twijfel omtrent de geoorloofdheid van emigratiebelastingen: het arrest <i>Daily Mail</i>	380
§ 2. Het arrest <i>National Grid Indus</i> : impliciete herroeping van het arrest <i>Daily Mail</i> aangaande de geoorloofdheid van emigratiebelastingen bij zetelverplaatsing	384
A. Kunnen emigratiebelastingen worden getoetst aan het recht op vrije vestiging?	385
B. Kunnen emigratiebelastingen de uitoefening van de vrijheid van vestiging belemmeren?	387
C. Bestaat er een rechtvaardigingsgrond voor emigratiebelastingen?	388
D. Onder welke omstandigheden zijn emigratiebelastingen geschikt en proportioneel?	391
§ 3. ... zoals uitgebreid door het arrest <i>Europese Commissie/Portugese Republiek</i> tot emigratiebelastingen uitgaande van lidstaten van ontvangst	395
§ 4. Tussenbesluit: emigratiebelastingen en de nood aan communautaire wetgeving.	396
Afdeling 3. De fiscale behandeling van grensoverschrijdende fusies door EU-vennootschappen en zetelverplaatsingen door Europese vennootschappen	400
Afdeling 4. Besluit: de geringe impact van het fiscaal recht.	405
TITEL V. FEITELIJKE VASTSTELLINGEN EN NORMATIEVE VOORSTELLEN	
Woord vooraf	408
Hoofdstuk 10. Enkele vaststellingen over de Europese “markt voor vennootschapsrecht”	409
Afdeling 1. De uitoefening van de rechtskeuzevrijheid op het domein van het vennootschapsrecht: de oprichting van brievenbus-limiteds	409
Afdeling 2. De reactie van enkele lidstaten op de (mogelijke) invasie van limiteds	415

§ 1. Duitsland	416
§ 2. Frankrijk	418
§ 3. Nederland	419
§ 4. België	421
Afdeling 3. Uiting van regelgevende competitie op vennootschapsrechtelijk vlak tussen de EU-lidstaten?	424
§ 1. Vindt er een <i>race</i> plaats tussen de lidstaten?	425
§ 2. Zou deze wedloop richting <i>the bottom</i> zijn?	435
§ 3. Tussenbesluit	441
Hoofdstuk 11. De voorgestelde wijzigingen aan het bestaande Europese regelgevende kader	447
Afdeling 1. Pleidooi voor een Veertiende Vennootschapsrichtlijn	447
§ 1. De Conceptribrichtlijn 1997: bespreking en evaluatie in het licht van de huidige stand van het Unierecht	449
§ 2. Het algemene raamwerk waarop de Veertiende Vennootschapsrichtlijn bij voorkeur geënt is en enkele voorgestelde wijzigingen van de SE-Verordening en de RGF	455
Afdeling 2. Pleidooi voor de afschaffing van het COMI-concept in de Europese Insolventieverordening (EIV)	460
§ 1. De te verwachten voordelen	461
§ 2. Keerzijde van de medaille: gevaar op forum shopping op insolventierechtelijk vlak?	462
A. Ook in het huidige systeem kunnen schuldeisers niet op voorhand het toepasselijk insolventieregime voorspellen	465
B. Forum shoppen ten nadele van (bepaalde) schuldeisers maakt veelal misbruik van het recht op vrije vestiging uit.	467
C. Bescherming van de schuldeisers op het moment van de omzetting via het vennootschapsrecht van de lidstaat van vertrek	471
D. Bescherming via de EIV zelf: de mogelijkheid tot opening van een secundaire procedure in de lidstaat van vertrek (arrest <i>Bank Handlowy</i>) en de afwijking van de <i>lex fori concursus</i>	472
§ 3. Keerzijde van de medaille: onmogelijkheid tot groepsgewijze aanpak, procedurele inefficiëntie en andere nadelen?	477
§ 4. Tussenbesluit	481
Afdeling 3. Pleidooi voor een uitbreiding van het elektronisch platform dat met Richtlijn 2012/17/EU wordt gecreëerd	484
TITEL VI. ALGEMEEN BESLUIT	489
<i>Geciteerde bronnen</i>	497

LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN VAN WETGEVING EN RECHTSPRAAK

VAAK GECITEERDE RECHTSPRAAK HVJ EU

- HvJ 10 juli 1986, zaak 79/85, *D.H.M. Segers v. Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor Banken Verzekeringswezen, Groothandel en Vrije Beroepen*, *Jur.* 1986, 02375 (aangeduid met het “**arrest Segers**”);
- HvJ 27 september 1988, zaak 81/87, *The Queen v. H.M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex parte Daily Mail and General Trust plc*, *Jur.* 1988, 05483 (aangeduid met het “**arrest Daily Mail**”);
- HvJ 9 maart 1999, zaak C-212/97, *Centros Ltd tegen Erhvervs-og Selskabsstyrelsen*, *Jur.* 1999, I-01459 (aangeduid met het “**arrest Centros**”);
- HvJ 5 november 2002, zaak C-208/00, *Überseering en Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC)*, *Jur.* 2002, I-9919 (aangeduid met het “**arrest Überseering**”);
- HvJ 30 september 2003, zaak C-167/01, *Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v. Inspire Art Ltd*, *Jur.* 2003, I-10155 (aangeduid met het “**arrest Inspire Art**”);
- HvJ 13 december 2005, zaak C-411/03, *SEVIC Systems AG*, *Jur.* 2005, I-10805 (aangeduid met het “**arrest Sevic**”);
- HvJ 17 januari 2006, zaak C-1/04, *Susanne Staubitz-Schreiber*, *Jur.* 2006, I-00701 (aangeduid met het “**arrest Staubitz-Schreiber**”);
- HvJ 2 mei 2006, zaak C-341/04, *Eurofood IFSC Ltd.*, *Jur.* 2006, I-03854 (aangeduid met het “**arrest Eurofood**”);
- HvJ 12 september 2006, zaak C-196/04, *Cadbury Schweppes plc en Cadbury Schweppes Overseas Ltd v. Commissioners of Inland Revenue*, *Jur.* 2006, I-07995 (aangeduid met het “**arrest Cadbury Schweppes**”);
- HvJ 16 december 2008, zaak C-210/06, *CARTESIO Oktató és Szolgáltató bt*, *Jur.* 2008, I-09641 (aangeduid met het “**arrest Cartesio**”);
- HvJ 20 oktober 2011, zaak C-396/09, *Interedil Srl, in vereffening v. Fallimento Interedil Srl, en Intesa Gestione Crediti SpA*, *Jur.* 2011, nyr (aangeduid met het “**arrest Interedil**”);
- HvJ 29 november 2011, zaak C-371/10, *National Grid Indus BV v. Inspecteur van de Belastingdienst Rijnmond/kantoor Rotterdam*, *Jur.* 2011, nyr (aangeduid met het “**arrest National Grid Indus**”);
- HvJ 15 december 2011, zaak C-191/10, *Rastelli Davide e C. Snc v. Jean-Charles Hidoux*, *Jur.* 2011, nyr (aangeduid met het “**arrest Rastelli**”);

- HvJ 12 juli 2012, zaak C-378/10, *VALE Építési kft.*, *Jur.* 2012, nyr (aangeduid met het “**arrest Vale**”);
- HvJ 22 november 2012, zaak C-116/11, *Bank Handlowy w Warszawie SA en PPHU ADAX/Ryszard Adamiak v. Christianapol sp.*, *Jur.* 2012, nyr (aangeduid met het “**arrest Bank Handlowy**”).

VAAK GECITEERDE EUROPESE WETGEVING

- Eerste Richtlijn 68/151/EEG van de Raad van 9 maart 1968 strekkende tot het coördineren van de waarborgen, welke in de Lid-Staten worden verlangd van de vennootschappen in de zin van de tweede alinea van artikel 58 van het Verdrag, om de belangen te beschermen zowel van de deelnemers in deze vennootschappen als van derden, zulks teneinde die waarborgen gelijkwaardig te maken (*Pb.L.* 65 van 14 maart 1968, 8), zoals vervangen door de codificerende richtlijn 2009/101/EG van 16 september 2009 (*Pb.L.* 258/11 van 1 oktober 2009), en gewijzigd door Richtlijn 2012/17/EU van 13 juni 2012 (*Pb.L.* 156 van 16 juni 2012) (aangeduid met de “**Eerste Vennootschapsrichtlijn**”);
- Tweede Richtlijn 77/91/EEG van de Raad van 13 december 1976 strekkende tot het coördineren van de waarborgen die in de lidstaten worden verlangd van vennootschappen in de zin van artikel 58, tweede alinea, van het Verdrag om de belangen te beschermen zowel van de deelnemers in deze vennootschappen als van derden met betrekking tot de oprichting van de naamloze vennootschap, alsook de instandhouding en wijziging van haar kapitaal, zulks teneinde die waarborgen gelijkwaardig te maken (*Pb.L.* 26/1 van 31 januari 1977), zoals gewijzigd door Richtlijn 92/101/EEG van 23 november 1992 (*Pb.L.* 347 van 28 november 1992), Richtlijn 2006/68/EG van 6 september 2006 (*Pb.L.* 264 van 25 september 2006) en Richtlijn 2009/109/EG van 16 september 2009 (*Pb.L.* 259 van 2 oktober 2009) (aangeduid met de “**Tweede Vennootschapsrichtlijn**”);
- Elfde Richtlijn 89/666/EEG van de Raad van 21 december 1989 betreffende de openbaarmakingsplicht voor in een Lidstaat opgerichte bijkantoren van vennootschappen die onder het recht van een andere Staat vallen (*Pb.L.* 395 van 30 december 1989), zoals gewijzigd door Richtlijn 2012/17/EU van 13 juni 2012 (*Pb.L.* 156 van 16 juni 2012) (aangeduid met de “**Elfde Vennootschapsrichtlijn**”);
- Richtlijn 2005/56/EG van het Europees Parlement en de Raad van 26 oktober 2005 betreffende grensoverschrijdende fusies van kapitaalvennootschappen (*Pb.L.* 310 van 25 november 2005), zoals gewijzigd door Richtlijn 2009/109/EG van 16 september 2009 (*Pb.L.* 259 van 2 oktober 2009) (aangeduid met de “**Richtlijn Grensoverschrijdende Fusies**” of kortweg “**RGF**”);
- Verordening (EG) nr. 1346/2000 van de Raad van 29 mei 2000 betreffende insolventieprocedures, *Pb.L.* 160 van 30 juni 2000 (aangeduid met de “**Europese Insolventieverordening**” of kortweg “**EIV**”);
- Verordening (EG) nr. 44/2001 van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en han-

delszaken, *Pb.L.* 012 van 16 januari 2001, zoals laatst gewijzigd door Verordening (EU) nr. 156/2012 van de Commissie van 22 februari 2012, *Pb.L.* van 23 februari 2012 (aangeduid met de “**Brussel I-Verordening**”);
Verordening (EG) Nr. 2157/2001 van de Raad van 8 oktober 2001 betreffende het statuut van de Europese vennootschap (SE), *Pb.L.* 294 van 10 oktober 2001 (aangeduid met de “**SE-Verordening**”).

